

Objelodanjivanje podataka Hypo Alpe-Adria-Bank AD
Podgorica za 2013. godinu

Index

1	Uvod.....	3
2	Finansijski iskazi	3
3	Strategija i politike upravljanja rizicima.....	3
4	Konsolidacija	4
5	Sopstvena sredstva	4
6	Potrebni kapital i procjena adekvatnosti internog kapitala.....	6
6.1	Kreditni rizik	6
6.1.1	(Kreditni) rizik druge strane	6
6.1.2	Rizik zemlje	6
6.1.3	Rizik koncentracije.....	6
6.2	Tržišni rizik	7
6.2.1	Rizik kamatne stope.....	7
6.2.2	Devizni rizik	7
6.3	Operativni rizik.....	7
6.4	Rizik likvidnosti.....	7
6.5	Rizik objekta.....	7
6.6	Ostali rizici.....	7
6.6.1	Strateški rizik	7
6.6.2	Reputacioni rizik	7
6.6.3	Poslovni rizik	8
7	Kreditni rizik.....	10
8	Standardizovani pristup za ponderisanje izloženosti.....	13
9	Operativni rizik.....	14
10	Izloženost riziku kamatne stope iz bankarske knjige	15
11	Tehnike ubalažavanja kreditnog rizika.....	16

1 Uvod

U skladu sa članom 104 Zakona o bankama („Službeni list CG“, br. 17/08, 44/10 i 40/11) i Odlukom Centralne Banke Crne Gore o javnom objelodanjivanju podataka od strane banaka, Hypo Alpe-Adria-Bank AD Podgorica (u daljem tekstu: Banka) javno objelodanjuje podatke o svom finansijskom stanju i poslovanju sa stanjem na dan 31.12.2013. godine.

Izveštaj obuhvata kvalitativne i kvantitativne podatke shodno odredbama Odluke o javnom objelodanjivanju podataka od strane banaka.

Izveštaj se javno objelodanjuje na internet stranici Banke.

Izveštaj je usvojen od strane Uprave Hypo-Alpe-Adria Bank AD, Podgorica, dana 29.05.2014. godine.

2 Finansijski iskazi

Finansijske iskaze Banka objavljuje u posebnom dokumentu Finansijski iskazi za godinu završenu 31.12.2013. i Izveštaj nezavisnog revizora na svojoj internet stranici <http://www.hypo-alpe-adria.co.me/>.

3 Strategija i politike upravljanja rizicima

Strategija upravljanja rizicima ima za cilj da postavi opšte parametre za pažljivo i kontinuirano upravljanje svim rizicima identifikovanim u poslovnom modelu Hypo Alpe-Adria-Bank AD Podgorica. Strategija se definiše u skladu sa dugoročnom poslovnom strategijom.

U Banci, koncept upravljanja rizikom obuhvata tri ključne komponente:

- komponenta kontrole rizika koju čine identifikacija, analiza, mjerenje, monitoring i izveštavanje na portfolio nivou,
- komponenta limitiranja rizika i
- izvršna komponenta upravljanja u smislu usmjeravanja i vršenja akcija u cilju preuzimanja, izbjegavanja, smanjivanja, transfera ili transformacije rizika.

Banka razlikuje sledeće kategorije rizika:

Kreditni rizik je definisan kao vjerovatnoća potpunog ili djelimičnog gubitka usljed neizvršavanja ugovorenih obaveza uzrokovanih slabljenjem kreditne sposobnosti druge strane. U kreditni rizik spadaju rizik druge ugovorne strane, rizik zemlje i rizik koncentracije.

Tržišni rizik je definisan kao vjerovatnoća ostvarivanja gubitka usljed promjena u tržišnim cijenama ili parametrima koji utiču na formiranje cijena. Pogađa kako bilansne, tako i vanbilansne stavke. U najvećoj mjeri se manifestuje kao rizik promjene kamatne stope, devizni rizik, kao i rizik promjene cijena finansijskih instrumenata.

Rizik likvidnosti se primarno definiše kao rizik likvidnosti sredstava. Sastoji se od rizika dospjeća (rizik da Banka neće uvijek imati sposobnost da izmiri dospjele obaveze) i rizika refinansiranja (rizik da Banka neće uvijek imati sposobnost da se potpuno ili djelimično refinansira ili samo uz nepovoljnije uslove od očekivanih). S druge strane, rizik tržišne likvidnosti podrazumijeva moguću nesposobnost Banke da izvrši velike transakcije po tržišnoj cijeni i u zadatom vremenu.

Operativni rizik je rizik od gubitka koji proističe iz neadekvatnih ili loših internih procesa, sistema ili ljudi ili eksternih faktora. Operativnim rizikom se upravlja proaktivno i prati se kroz Komitet za operativni rizik. Strateški cilj Operativnog rizika u banci je da minimizira i spriječi slučajeve gubitaka. Stoga, troškovi prevencije treba da budu niži nego nastali troškovi u slučaju gubitka.

Rizik usklađenosti u Banci se definiše kao rizik izlaganja pravnim ili regulatornim sankcijama, nastanku značajnih finansijskih gubitaka ili gubitka reputacije koje Banka može pretrpjeti kao rezultat neusklađenosti sa zakonima, pravilima, propisima i standardima bankarskog poslovanja.

Ostali rizici obuhvataju strateški, reputacioni, poslovni i rizik kapitala kojima je Banka izložena. Kao najvažniji izdvajaju se rizik reputacije (rizik da će negativni publicitet, bez obzira na istinitost tvrdnji, uzrokovati smanjenje klijentske baze, povećanje troškova ili smanjenje prihoda) i poslovni rizik (vjerovatnoća gubitaka po osnovu neočekivanih promjena u poslovnom obimu i/ili maržama).

Koncept organizacije upravljanja rizicima u banci se zasniva na principu "4 stuba": 1. upravljanje kreditnim rizikom i nadzor 2. rehabilitacija kredita 3. procesuiranje kredita 4. kontrola rizika. Stoga, jedinice za upravljanje rizicima su kako slijedi:

Preuzimanje i praćenje kreditnog rizika je organizovano u dvije jedinice:

- Odjeljenje za upravljanje kreditnim rizikom
- Odjeljenje za ocjenu rizika poslova na malo

Glavne odgovornosti u odnosu na Strategiju rizika su preuzimanje i pregled kreditnih aplikacija, nadzor živog portfolia i definisanje odgovarajućih Kreditnih principa, politika i uputstava za novi posao.

Glavna odgovornost Kreditne rehabilitacije u odnosu na Strategiju rizika je da minimizira gubitak koji rezultira iz nekvalitetnog portfolia kroz izvršenje strategije "wind down" (konverzije gotovine, preuzimanja, restrukturiranja i otpisa) izvršenje sanacije i aktivnosti restrukturiranja, kao i migracija u živi portfolio.

Glavna odgovornost Odjeljenja za kreditnu podršku i administraciju u odnosu na Strategiju rizika je upravljanje kreditnom administracijom, GoB (grupa povezanih lica) konsolidacija izloženosti, upravljanje kolateralima itd..., naročito da bi se obezbijedilo sveobuhvatno upravljanje kolateralima.

Glavna odgovornost Odjeljenja za kontrolu rizika u odnosu na Strategiju rizika je da izradi nacrt same strategije, kao i ICAAP okvira, da analizira, mjeri, procjenjuje, implementira adekvatan sistem limita, izvještava o svim definisanim tipovima rizika.

Sve politike i priručnici usko povezani sa organizacionim djelovima i aktivnostima upravljanja rizicima su identifikovane kao interna regulativa za upravljanje rizicima. Regulativa, kao dio seta politika i priručnika, treba konstantno biti pregledana i ažurirana najmanje jednom godišnje i kadgod se smatra da je neophodno, a od strane odgovarajuće organizacione jedinice.

4 Konsolidacija

Hypo Alpe-Adria-Bank AD Podgorica nije matično pravno lice, te stoga nema informacije i podatke koji se odnose na konsolidaciju u smislu člana 7 Odluke o javnom objelodanivanju podataka.

5 Sopstvena sredstva

Zbir osnovnih elemenata sopstvenih sredstava, umanjen za zbir odbitnih stavki, predstavlja osnovni kapital Banke.

Osnovni elementi sopstvenih sredstava Banke su:

- 1) uplaćeni akcionarski kapital po nominalnoj vrijednosti, isključujući kumulativne povlašćene akcije;
- 2) naplaćene emisije premije;
- 3) rezerve za procijenjene gubitke po regulatornom zahtjevu, izdvojene u skladu sa odlukom kojom se propisuju minimalni standardi za upravljanje kreditnim rizikom u bankama;
- 4) rezerve koje su formirane na teret dobiti nakon njenog oporezivanja (zakonske, statutarne i druge rezerve);
- 5) neraspoređena dobit iz prethodnih godina;
- 6) dobit u tekućoj godini za koju je skupština akcionara donijela odluku da bude uključena u osnovni kapital.

Odbitne stavke pri izračunavanju osnovnog kapitala Banke su:

- 1) gubitak iz prethodnih godina;
- 2) gubitak iz tekuće godine;
- 3) nematerijalna imovina u obliku goodwilla, licenci, patenata, zaštitnih znakova i koncesija;
- 4) nominalni iznos stečenih sopstvenih akcija, isključujući kumulativne povlašćene akcije;
- 5) nerealizovani gubitak po osnovu vrijednosnog uskladjivanja finansijske imovine raspoložive za prodaju, po fer vrijednosti;
- 6) pozitivna razlika između iznosa obračunatih rezervacija za potencijalne gubitke i zbira iznosa ispravke vrijednosti za stavke bilansne aktive i rezervisanja za vanbilansne stavke;
- 7) iznos prekoračenja limita ulaganja u nepokretnosti i osnovna sredstva, utvrđenog posebnim propisom Centralne banke.

Zbir dopunskih elemenata sopstvenih sredstava, umanjen za zbir odbitnih stavki, predstavlja dopunski kapital.

Dopunski elementi sopstvenih sredstava Banke koji se uključuju u dopunski kapital su:

- 1) nominalni iznos povlašćenih kumulativnih akcija;
- 2) naplaćene emisione premije po osnovu kumulativnih prioritetnih akcija;
- 3) iznos opštih rezervi, a najviše do 1.25% ukupne rizikom ponderisane aktive;
- 4) subordinisani dug, za koji su ispunjeni uslovi iz Odluke CBCG o adekvatnosti kapitala;
- 5) hibridni instrumenti, za koje su ispunjeni uslovi iz Odluke CBCG o adekvatnosti kapitala;
- 6) revalorizacione rezerve.

Odbitne stavke pri izračunavanju dopunskog kapitala su:

- 1) stečene sopstvene povlašćene kumulativne akcije;
- 2) potraživanja i potencijalne obaveze obezbijeđeni hibridnim instrumentima ili subordinisanim dugom banke do iznosa u kojem su ti instrumenti uključeni u dopunski kapital.

U sljedećoj tabeli je prikazana struktura sopstvenih sredstava Banke na dan 31. decembar 2013. godine (sa uporednim podacima 2012. godine), kao i koeficijent adekvatnosti kapitala za godinu izvještavanja:

Osnovni elementi sopstvenih sredstava	2013.	2012.
Uplaćeni akcionarski kapital po nominalnoj vrijednosti, isključujući kumulativne povlašćene akcije	117.000	117.000
Ukupno osnovni elementi sopstvenih sredstava	117.000	117.000
Odbitne stavke pri izračunu osnovnog kapitala		
Gubitak iz prethodnih godina	77.046	77.046
Gubitak iz tekuće godine	3.362	-
Nematerijalna imovina (goodwill, licence, patenti, zaštitni znakovi, koncesije)	199	262
Pozitivna razlika između iznosa obračunatih rezervacija za potencijalne gubitke i zbira iznosa ispravke vrijednosti za stavke bilansne aktive i rezervisanja za vanbilansne stavke	202	-
Ukupno odbitne stavke pri izračunu osnovnog kapitala	80.809	77.308
Osnovni kapital (osnovni elementi sopstvenih sredstava minus odbitne stavke)	36.191	39.692

Dopunski elementi sopstvenih sredstava		
Subordinisani dug	-	11.400
Ukupno dopunski elementi sopstvenih sredstava	-	11.400
Dopunski kapital koji se uključuje u sopstvena sredstva	-	11.400
Sopstvena sredstva (osnovni kapital+dopunski kapital koji se uključuje u sopstvena sredstva) prije odbitnih stavki	36.191	51.092
SOPSTVENA SREDSTVA (osnovni kapital +dopunski kapital)	36.191	51.092
Rizična aktiva:		
Bilansna aktiva	133.475	141.493
Vanbilansna aktiva	8.161	9.487
Ukupno rizična aktiva	141.636	150.980
Potreban kapital za ostale rizike	2.342	3.010
Adekvatnost kapitala	22,07%	28,22%

6 Potrebni kapital i procjena adekvatnosti internog kapitala

6.1 Kreditni rizik

Prema poslovnoj i Strategiji rizika, kreditni rizik je najbitniji tip rizika kojem je HBM/HAA izložena. Prema matrici rizika kreditni rizik je podijeljen na nekoliko podtipova.

6.1.1 (Kreditni) rizik druge strane

Termin rizik druge strane predstavlja podtip kreditnog rizika kojim se definiše mogućnost djelimičnog ili potpunog gubitka ili neispunjenja ugovorenih obaveza usled slabljenja solventnosti druge ugovorne strane. Slabljenje solventnosti označava i slučaj značajnog kašnjenja u izvršavanju ugovorenih obaveza prema Banci, kao i slučaj postepenog slabljenja finansijskog položaja druge strane koja ne podrazumijeva i gubitke za banku po ugovorenom potraživanju.

Ovaj podtip je trenutno najznačajnija kategorija u okviru kreditnog rizika i zahtijeva specijalan tretman u ICAAP-u.

6.1.2 Rizik zemlje

Rizik zemlje se odnosi na sposobnost i spremnost zajmoprialaca van Crne Gore da ispune ugovorene obaveze. Proces kontrole rizika zemlje u HBM uključuje identifikaciju relevantne izloženosti, kao i praćenje postavljenih limita po pojedinačnim zemljama, kao i izračun potrebnog kapitala za pokriće identifikovanog nivoa rizika.

6.1.3 Rizik koncentracije

Rizik koncentracije nastaje usled nejednake distribucije izloženosti po pojedinačnom klijentu ili grupi povezanih lica, kao i po privrednim granama, i predstavlja potencijal nastanka gubitaka dovoljno visokih da ugroze finansijsko zdravlje HBM ili njene osnovne operacije.

6.2 Tržišni rizik

HBM klasifikuje tržišni rizik prema faktorima rizika promjene cijena koji mogu uzrokovati gubitak za Banku na rizik kamatne stope, kreditnog raspona i devizni rizik.

6.2.1 Rizik kamatne stope

Rizik kamatne stope u trgovačkoj knjizi je potencijalni rizik gubitka po osnovu kretanja cijena koje su bazirane na kretanju kamatnih stopa.

Rizik kamatne stope u bankarskoj knjizi se prati i mjeri kao VaR vrijednost na osnovu gap analize.

6.2.2 Devizni rizik

Devizni rizik je vjerovatnoća ostvarivanja gubitaka po bilansnim i vanbilansnim pozicijama usled promjena u valutnim kursovima i/ili neusklađenosti u nivou aktive, pasive i vanbilansnih stavki u istoj valuti.

6.3 Operativni rizik

Operativni rizik se definiše kao mogući gubitak iz:

- Neadekvatnih internih procesa
- Postupaka ljudi
- Performansi sistema
- Eksternih događaja

6.4 Rizik likvidnosti

Rizik likvidnosti se sastoji iz sledećih komponenti

- **Rizik nelikvidnosti:** Opisuje da banka nije u mogućnosti da ispunjava svoje obaveze plaćanja koje su dospjele u cjelini ili na vrijeme.
- **Rizik marže finansiranja:** Ukazuje na rizik od finansijskih gubitaka koji proističu iz nepovoljnih promjena u kreditnoj marži banke (marži likvidnosti) gdje je kreditno poslovanje refinansirano neusklađenim dospjećima (rizik likvidnosti transformacije dospjeća).

6.5 Rizik objekta

Rizik objekta je definisan kao potencijalni gubitak koji rezultira iz fluktuacija tržišnih vrijednosti sredstava iz samog portfolija (stečene aktive) Banke. Za HBM i HAA značajan tip sredstava na koja u najvećoj mjeri utiču fluktuacije tržišnih vrijednosti su nekretnine. Za nekretnine je najvjerovatnije da će biti u portfoliju duži vremenski period.

6.6 Ostali rizici

6.6.1 Strateški rizik

Strateški rizik nastaje usled neodgovarajućih odluka upravljačkih struktura u pogledu tržišne orijentacije, izbora poslovnih partnera ili razvoja i upotrebe sopstvenih resursa.

6.6.2 Reputacioni rizik

Reputacioni rizik se definiše kao potencijal da će negativni publicitet, bez obzira da li je istinit ili ne, prouzrokovati pad klijentske baze, velike troškove otklanjanja posledica ili smanjenje prihoda.

6.6.3 Poslovni rizik

Poslovni rizik se definiše kao mogućnost nastanka gubitka usled neočekivanih i nepovoljnih promjena u obimu poslovanja, ostvarenih marži ili kod oboje. Takav gubitak može imati za posledicu ozbiljno pogoršanje tržišne i konkurentne pozicije, kao i interno restrukturiranje.

Banka redovno vrši testiranje na sve materijalno značajne rizike koji proizilaze iz obima i složenosti poslovanja, ali i specifičnosti tržišta na kojem Banka posluje. Identifikacija rizika predstavlja prvi i ključni korak cikličnog procesa upravljanja rizika, kao i osnovu upravljačkih procesa i procesa planiranja. U toku procedure popisa rizika provjerava se da li još uvijek važe pretpostavke koje se odnose na relevantnost ili oblikovanje određenih rizika, kao i da li treba razmatrati nove rizike zbog promjena poslovne strategije ili tržišnih uslova.

Na nivou HAA Grupe identifikacija rizika se sprovodi kroz tzv. Risk Inventory aktivnost. Jednom godišnje vrši se 'popis' i utvrđivanje materijalnosti identifikovanih rizika na nivou pojedinačne članice, a zatim na nivou HAA Grupe. Rezultat je matrica rizika kojom se rangiraju identifikovani rizici po vjerovatnoći i materijalnosti uticaja. Tipovi rizika koji nisu trenutno kvantifikovani su ocijenjeni na osnovu ekspertskeg mišljenja.

Polazi se od regulatornih, odnosno rizika prepoznatih kroz prvi stub Basel odredbi, dodaju se na listu svi rizici materijalni na nivou Grupe, a razmatra se mogućnost dodatka novih rizika prepoznatih kroz poslovanje u prethodnom periodu ili kao anticipiranje budućih događaja.

Svaki od rizika se dijeli na podtipove, a svakom od njih se dodjeljuje boja koja simbolizuje vjerovatnoću da taj podtip, odnosno tip rizika materijalno utiče na finansijski položaj Banke.

Vjerovatnoća da se posmatrani rizik materijalizuje	Vrlo vjerovatno					
	Vjerovatno					
	Manje vjerovatno					
	Nevjerovatno					
	Skoro nemoguće					
		Nema uticaja	Manji uticaj	Značajan uticaj	Veoma značajan uticaj	Katastrofalan uticaj na poslovanje Banke

Na kraju procjene, svaki od tipova rizika dobija oznaku ukupnog nivoa u skladu sa sledećom skalom:

Nivo rizika				
nizak		srednji		visok
1	2	3	4	5

U prvom kvartalu 2014. godine, HBM je uradila inventar rizika i definisala matricu rizika važeću za 2014. godinu kako slijedi:

Tip rizika	Nivo rizika
Kreditni rizik	4
Tržišni rizik	1
Rizik likvidnosti	2
Operativni rizik	3
Poslovni i strateški rizik	2

Postoje 4 metode mjerenja rizika u HBM ICAAP-u:

- Regulatorna metoda (jednostavna ili standardna)
- Ostale kvantitativne metode koje predstavljaju dobru bankarsku praksu (VaR modeli, scenario analize, itd.)
- Ostale kvalitativne metode (npr. mišljenje internih eksperata i Uprave)
- Rizik se ne mjeri (nezavisno od materijalnosti, ne može se prikazati kroz kapitalni zahtjev)

Za identifikovane rizike, HBM će primjenjivati sledeće metode mjerenja:

- Tržišni rizik – Ostale kvantitativne metode (VaR)
- Kreditni rizik – Ostale kvantitativne metode sa specijalnim uslovima da se kapitalni zahtjevi po drugim kvantitativnim metodama ne mogu priznati ukoliko su ispod standardizovanog regulatornog minimuma.

HBM koristi model jednofaktorske aktive dat u kontekstu Basela II za procjenu rizika druge ugovorne strane. Za detalje mjerenja rizika druge ugovorne strane i implementaciju u HBM, pogledati Politiku mjerenja rizika druge ugovorne strane. Za kvantifikaciju rizika zemlje primijenjeni parametri za rizike (PD i LGD) se izvode iz eksternog rejtinga zemlje. Detaljna definicija i kvantifikacija rizika zemlje, kao i praćenje limita su detaljno opisani u Politici rizika zemlje. Oba podtipa kreditnog rizika se mjere i procjenjuju na portfolio nivou, ali se i svaki od zahtjeva može izraziti na nivou pojedinačnog klijenta, odnosno kredita.

- Rizik objekta – Standardizovani pristup kao regulatorni metod
- Rizik koncentracije – Ostale kvantitativne metode (HHI)
- Operativni rizik – Pristup osnovnog indikatora (Jednostavni metod) kao regulatorni metod
- Rizik likvidnosti – Ostale kvantitativne metode (VaR)
- Ostali rizici (strateški, reputacioni, poslovni, rizik kapitala) – HBM izdvaja 5% od minimalno potrebnog regulatornog kapitala; HBM je mišljenja da je ovaj način kvantifikacije dovoljan i adekvatan uzimajući u obzir da Banka prati kretanje izloženosti zbog reputacionog i strateškog rizika i definiše korake za smanjenje rizika radi izmjena u rizičnom profilu, razmatrajući ove tri vrste rizika u internoj dokumentaciji.

Rizični profil	Regulatorni zahtjevi za kapitalom	Dodatni kapital u skladu sa ICAAP-om*	Ukupan zahtjev za internim kapitalom
STUB 1	16.506	3.776	20.282
Kreditni rizik, rizik zemlje i rizik objekta	14.284	3.771	18.055
Operativni rizik	2.222	0	2.222
Tržišni rizik	0	5	5
STUB 2	0	1.489	1.489
Rizici koji nijesu u potpunosti obuhvaćeni Stubom 1	0	0	0
Rezidualni rizik	0	0	0
Rizik sekjuritizacije	0	0	0
Rizici iz Stuba 2	0	664	664
Rizik kamatne stope iz bankarske knjige	0	76	76
Rizik koncentracije	0	473	473
Rizik likvidnosti	0	115	115
Ostali značajni rizici	0	825	825
Strateški rizik	0	206	206
Reputacioni rizik	0	206	206
Ostali rizici (poslovni i rizik kapitala)	0	413	413
Eksterni faktori	0	0	0
UKUPNO	16.506	5.265	21.771

ICAAP 31.12.2013.	u 000 EUR	Status
Ukupan zahtjev za internim kapitalom	21.771	
Alocirani ekonomski rizični / interni kapital	28.693	
Ekonomski rizični / interni kapital	35.866	

7 Kreditni rizik

U skladu sa regulativom Centralne banke Crne Gore, pod nekvalitetnom aktivom podrazumijeva se sva bilansna i vanbilansna aktiva klasifikovana u C, D i E kategorijama.

Dospjela nenaplaćena portaživanja su sva potraživanja koja nisu naplaćena o roku dospijeća, bez obzira koliko je prošlo od tog roka.

Banka obračunava ispravke vrijednosti/rezerve za kreditne gubitke u skladu s važećom regulativom – Odlukom o minimalnim standardima za upravljanje kreditnim rizikom u bankama i internim procedurama, a koje su opisane u Finansijskim iskazima.

U tabeli je prikazan ukupan iznos izloženosti nakon računovodstvenog prebijanja i bez uzimanja u obzir efekata tehnika ublažavanja kreditnog rizika, kao i prosječan iznos izloženosti tokom izvještajnog perioda, razvrstan prema različitim kategorijama izloženosti:

			u 000 EUR	
rb	Vrsta izloženosti	Prosječna neto izloženost tokom 2013	Neto izloženost 31.12.2013.	
1.	Izloženost prema centralnim vladama i centralnim bankama	26.017	31.992	
2.	Izloženosti prema jedinicama regionalne ili lokalne samouprave	10.545	8.923	
3.	Izloženosti prema administrativnim tijelima i nekomercijalnim preduzecima	0	0	
4.	Izloženost prema multilateralnim razvojnim bankama	0	0	
5.	Izloženost prema međunarodnim organizacijama	0	0	
6.	Izloženost prema institucijama	12.995	8.218	
7.	Izloženost prema privrednim društvima	24.516	24.322	
8.	Izloženost prema fizičkim licima, malim i srednjim preduzecima	33.615	55.164	
9.	Izloženosti obezbijedjene nepokretnostima	106.109	81.423	
10.	Dospjela nenaplaćena potraživanja	10.390	3.212	
11.	Visokorizične izloženosti	0	0	
12.	Izloženosti u obliku pokrivenih obveznica	0	0	
13.	Izloženosti po osnovu sekjuritizacijskih pozicija	0	0	
14.	Kratkorocne izloženosti prema institucijama i privrednim društvima	0	0	
15.	Izloženosti po osnovu ulaganja u otvorene investicione fondove	0	0	
16.	ostale izloženosti	438.753	346.073	
	Ukupno	662.940	559.327	

Pregled izloženosti po geografskim područjima:

													u 000 EUR
rb	Vrsta izloženosti	Podgorica	Bar	Bijelo Polje	Budva	Herceg Novi	Kotor	Niksic	Pļevlja	Ulcinj	Ostalo	Ukupna neto izloženost na 31.12.2013	
1.	Izloženost prema centralnim vladama i centralnim bankama	31.992										31.992	
2.	Izloženosti prema jedinicama regionalne ili lokalne samouprave	8.917		6								8.923	
3.	Izloženosti prema administrativnim tijelima i nekomercijalnim preduzecima											0	
4.	Izloženost prema multilateralnim razvojnim bankama											0	
5.	Izloženost prema međunarodnim organizacijama											0	
6.	Izloženost prema institucijama	8.218										8.218	
7.	Izloženost prema privrednim društvima	22.978	66		19	412	21	354		64	408	24.322	
8.	Izloženost prema fizičkim licima, malim i srednjim preduzecima	31.455	2.039	3.162	1.969	3.680	2.955	4.656	2.651	2.594	3	55.164	
9.	Izloženosti obezbijedjene nepokretnostima	62.965	1.374	1.994	1.923	3.874	2.225	2.110	705	4.253		81.423	
10.	Dospjela nenaplaćena potraživanja	2.858	4	102		127	12	50		59		3.212	
11.	Visokorizične izloženosti											0	
12.	Izloženosti u obliku pokrivenih obveznica											0	
13.	Izloženosti po osnovu sekjuritizacijskih pozicija											0	
14.	Kratkorocne izloženosti prema institucijama i privrednim društvima											0	
15.	Izloženosti po osnovu ulaganja u otvorene investicione fondove											0	
16.	ostale izloženosti	11.866	442	68	228	184	575	134	310	332	331.934	346.073	
	Ukupno	181.249	3.925	5.332	4.139	8.277	5.788	7.304	3.666	7.302	332.345	559.327	

Pregled izloženosti prema vrsti djelatnosti:

							u 000 EUR
rb	Vrsta izloženosti	Vađenje rude i kamena	Prerađivačka industrija	Građevinarstvo	Trgovina na veliko i trgovina na malo	Ostalo	Ukupna neto izloženost na 31.12.2013
1.	Izloženost prema centralnim vladama i centralnim bankama					31.992	31.992
2.	Izloženosti prema jedinicama regionalne ili lokalne samouprave					8.923	8.923
3.	Izloženosti prema administrativnim tijelima i nekomercijalnim preduzecima						0
4.	Izloženost prema multilateralnim razvojnim bankama						0
5.	Izloženost prema međunarodnim organizacijama						0
6.	Izloženost prema institucijama					8.218	8.218
7.	Izloženost prema privrednim društvima	5.299	2.389	1.374	7.626	7.634	24.322
8.	Izloženost prema fizičkim licima, malim i srednjim preduzecima	131	663	283	1.835	52.252	55.164
9.	Izloženosti obezbijedjene nepokretnostima		5.787	3.609	19.627	52.400	81.423
10.	Dospjela nenaplaćena potraživanja		76	23	41	3.072	3.212
11.	Visokorizicne izloženosti						0
12.	Izloženosti u obliku pokrivenih obveznica						0
13.	Izloženosti po osnovu sekjuritizacijskih pozicija						0
14.	Kratkoročne izloženosti prema institucijama i privrednim društvima						0
15.	Izloženosti po osnovu ulaganja u otvorene investicione fondove						0
16.	ostale izloženosti	619	607	2.050	5.052	337.745	346.073
	Ukupno						559.327

Pregled izloženosti prema dospijeću:

					u 000 EUR
rb	Vrsta izloženosti	dospjeće		nerasporedjeno	Ukupna neto izloženost na 31.12.2013
		kratkoročno	dugoročno		
1.	Izloženost prema centralnim vladama i centralnim bankama	31.986	6		31.992
2.	Izloženosti prema jedinicama regionalne ili lokalne samouprave	40	8.883		8.923
3.	Izloženosti prema administrativnim tijelima i nekomercijalnim preduzecima				0
4.	Izloženost prema multilateralnim razvojnim bankama				0
5.	Izloženost prema međunarodnim organizacijama				0
6.	Izloženost prema institucijama	8.185	33		8.218
7.	Izloženost prema privrednim društvima	6.023	18.299		24.322
8.	Izloženost prema fizičkim licima, malim i srednjim preduzecima	3.397	51.767		55.164
9.	Izloženosti obezbijedjene nepokretnostima	7.890	73.533		81.423
10.	Dospjela nenaplaćena potraživanja	64	3.148		3.212
11.	Visokorizicne izloženosti				0
12.	Izloženosti u obliku pokrivenih obveznica				0
13.	Izloženosti po osnovu sekjuritizacijskih pozicija				0
14.	Kratkoročne izloženosti prema institucijama i privrednim društvima				0
15.	Izloženosti po osnovu ulaganja u otvorene investicione fondove				0
16.	ostale izloženosti	8.439	5.700	331.934	346.073
	Ukupno	66.024	161.369		559.327

Pregled nekvalitetnih kredita, dospjelih nenaplaćenih potraživanja i rezervacija prema značajnim privrednim djelatnostima:

	u 000 EUR				
Privredne djelatnosti	Bruto izloženost	Ispravke vrijednosti	Neto izloženost	Dospjela nenaplaćena potraživanja	Trosak rezervisanja
Trgovina	5.541	114	5.427	783	42
Preradivačka industrija	892	111	781	350	74
Gradjevinarstvo	3.227	1.664	1.563	885	1.158
Ostali	18.943	4.879	14.064	9.021	1.946
Ukupno	28.603	6.768	21.835	11.039	3.220

Pregled nekvalitetne aktive i dospjelih nenaplaćenih potraživanja, podijeljene na značajna geografska područja:

													u 000 EUR			
Centralna regija				Primorje				Sjeverna regija				Ukupno				
Bruto izloženost	Ispravka vrijednosti	Neto izloženost	Dospjela nenaplaćene obaveze	Bruto izloženost	Ispravka vrijednosti	Neto izloženost	Dospjela nenaplaćene obaveze	Bruto izloženost	Ispravka vrijednosti	Neto izloženost	Dospjela nenaplaćene obaveze	Bruto izloženost	Ispravka vrijednosti	Neto izloženost	Dospjela nenaplaćene obaveze	
25.835	6.421	19.414	9.930	1.705	244	1.461	398	1.077	103	974	711	28.617	6.768	21.849	11.039	

Pregled promjena u rezervacijama za nekvalitetnu aktivu:

	u 000 EUR		
	početno stanje 31.12.2012.	promjene tokom 2013. godine	završno stanje 31.12.2013.
Ispravka vrijednosti za nekvalitetnu aktivu	3.548	3.220	6.768

8 Standardizovani pristup za ponderisanje izloženosti

Ponderisanje izloženosti u procesu izračunavanja kreditnim rizikom ponderisane aktive vrši se u skladu sa Odlukom o adekvatnosti kapitala banaka.

Iznosi izloženosti prije i nakon primjene tehnika ublažavanja kreditnog rizika:

		u 000 EUR	
rb	Vrsta izloženosti	Neto izloženost prije primjene tehnika ublažavanja kreditnog rizika	Neto izloženost nakon primjene tehnika ublažavanja kreditnog rizika
1.	Izloženost prema centralnim vladama i centralnim bankama	31.992	31992
2.	Izloženosti prema jedinicama regionalne ili lokalne samouprave	8.923	8923
3.	Izloženosti prema administrativnim tijelima i nekomercijalnim preduzecima	0	0
4.	Izloženost prema multilateralnim razvojnim bankama	0	0
5.	Izloženost prema međunarodnim organizacijama	0	0
6.	Izloženost prema institucijama	8.218	8218
7.	Izloženost prema privrednim društvima	24.322	23922
8.	Izloženost prema fizičkim licima, malim i srednjim preduzecima	55.164	53800
9.	Izloženosti obezbijedjene nepokretnostima	81.423	80744
10.	Dospjela nenaplaćena potraživanja	3.212	3212
11.	Visokorizične izloženosti	0	0
12.	Izloženosti u obliku pokrivenih obveznica	0	0
13.	Izloženosti po osnovu sekuritizacijskih pozicija	0	0
14.	Kratkorocne izloženosti prema institucijama i privrednim društvima	0	0
15.	Izloženosti po osnovu ulaganja u otvorene investicione fondove	0	0
16.	ostale izloženosti	346.073	346073
	Ukupno	559.327	556.884

9 Operativni rizik

Za izračun potrebnog internog kapitala za pokriće operativnog rizika HBM koristi jednostavni metod definisan od strane CB CG za izračun regulatornog zahtjeva za kapitalom.

Dodatno, HBM koristi aktivnosti prikupljanje gubitaka po osnovu operativnog rizika kao jedan od glavnih procesa kontrole i upravljanja operativnim rizikom. Svrha ovog procesa je identifikacija kritičnih oblasti gdje se gubici najčešće dešavaju ili gdje imaju najveći uticaj. HBM koristi klasifikacioni model zasnovan na Baselu 2 za klasifikaciju identifikovanih pokretača, događaja i efekata po osnovu operativnog rizika.

Ukoliko takve oblasti mogu biti identifikovane, kontrole se mogu isplanirati i implementirati, kako bi se u budućnosti spriječili gubici.

Svaki zaposleni treba da bude aktivno uključen u identifikaciju i izvještavanje gubitaka po osnovu operativnog rizika decentralizovanom saradniku za operativni rizik svog sektora. Decentralizovani saradnik je kontakt osoba iz sektora menadžeru za operativni rizik. Gubici po osnovu operativnog rizika su događaji uzrokovani operativnim rizikom koji uglavnom imaju negativan uticaj ali mogu imati i pozitivan uticaj na prihod i novčana sredstva banke.

U mnogim slučajevim se tu radi o „teškim gubicima“ koji predstavljaju novčane gubitke ili dobit (npr. kazna regulatora zbog kršenja rokova, gubitak zbog tržišnih manipulacija ili krađa novca u ekspozituri).

Međutim, ne izvještava se samo o teškim gubicima već i o izbjegnutim gubicima. Izbjegnuti gubitak je događaj koji je mogao da rezultira gubitkom ali nije. Proces prikupljanja seta podataka o gubicima je set podataka koji se preporučuje da se prikupi za svaki gubitak.

Struktura / zahtjevi za proces prikupljanja seta podataka o gubicima su definisani trenutnom verzijom INFORM sistema. Minimum sledeći podaci se moraju prikupiti za svaki gubitak:

- Organizaciona jedinica (filijala, lokacija itd.)
- Iznos gubitka (efektivni knjižni iznos, procijenjeni iznos – bitan za knjiženje)

- Pokretač rizičnog događaja
- Opis događaja
- Indirektno smanjenje prihoda (osiguranja)
- Direktna smanjenja prihoda (naknade od strane trećih lica)
- Odjeljenje / poslovna jedinica
- Pogođeni proizvod / proces
- Vrsta rizičnog događaja (kategorije rizika) nivo 1, 2 i 3 (opciono)
- Uzrok rizičnog događaja
- Opis
- Datum kad se desio
- Datum uočavanja
- Datum unosa podataka (registracija)
- Kreditni rizik / Tržišni rizik / Drugi povezani rizici
- Status događaja

Proces prikupljanja gubitaka vezano za operativni rizik uključuje prikupljanje pravnih sporova u saradnji sa Pravnom službom. U svrhu toga, INFORM aplikacija obezbeđuje prikupljanje istog u okviru modula "Legal Database".

Svaki zaposleni mora odmah da obavijesti decentralizovanog referenta za operativni rizik za taj sektor o gubitku po osnovu operativnog rizika. Odgovornost je svakog zaposlenog da podrži decentralizovanog referenta za operativni rizik tokom procesa i da pruži informacije o događaju.

Decentralizovani referent za operativni rizik, podržan od strane direktora sektora, potom pokušava da odredi gubitak / dobit vezano za događaj, što je tačnije moguće.

Vezano za limit za izvještavanje o gubicima, sledeća pravila se koriste:

- Gubici koji prelaze bruto iznos od 100 EUR moraju se odmah prijaviti i prikupiti.
- Dodatno, svi događaji gdje je bruto iznos ispod 100 EUR ali poslije dodavanja indirektnih troškova limit od 100 EUR je dostignut, se moraju prijaviti.
- Gubici koji prelaze bruto iznos od 5.000 EUR moraju se prijaviti i biti odobreni od strane člana Uprave odgovornog za sektor i isto tako se mora obavijestiti menadžer za operativni rizik.
- Gubici koji prelaze bruto iznos od 100.000 EUR moraju se prijaviti i biti odobreni od strane Uprave Grupe i to preko menadžera za operativni rizik Grupe.

10 Izloženost riziku kamatne stope iz bankarske knjige

Rizik kamatne stope u bankarskoj knjizi se prati i mjeri kao VaR vrijednost na osnovu gap analize.

Definiše se kao vjerovatnoća ostvarivanja gubitka usled promjena kamatnih stopa i obuhvata:

- rizik neusklađenosti dospijeca predstavlja izloženost nastalu usled nejednakih promjena kamatnih stopa po različitim rokovima dospijeca (fixne stope), odnosno različitim rokovima ponovnog utvrđivanja cijene (varijabilne stope) osjetljivih stavki aktive, pasive i vanbilansa
- bazni rizik je izloženost nastala usled nekorelisanih promjena između različitih indeksa kamatnih stopa
- rizik krive prinosa (izloženost nastala usled nejednakih pomjeranja kamatnih stopa u različitim periodima dospijeca)
- rizik ugrađene opcije je izazvan izloženošću mogućim promjenama u očekivanim ili ugovorenim tokovima gotovine ili iz promjene dospijeca koje dovode do ponovnog utvrđivanja cijena)

U HBM (u skladu sa primjenom iste metodologije na nivou HAA) mjerenje izloženosti riziku kamatne stope pozicija bankarske knjige se ostvaruje kroz visinu izračunatog VaR koji je izveden iz JPMorgan Variance/Covariance pristupa. Izračunati VaR je zasnovan na 99% intervalu povjerenja i horizontom od 1 dana.

Dobijene vrijednosti VaR se ponderišu koeficijentima iz tabele:

ICAAP ponderi	
Rizik kamatne stope	3,76603
Rizik kreditnog raspona	4,15273
Devizni rizik	3,82034

što predstavlja ukupan zahtjev za internim kapitalom.

11 Tehnike ubalažavanja kreditnog rizika

Procjena kvaliteta kolaterala vrši se na osnovu njegove procijenjene vrijednosti, tržišnih i drugih uslova za realizaciju tog kolaterala, uzimajući naročito u obzir rokove u kojima se kolateral može realizovati.

Instrumenti obezbeđenja koje Banka koristi u poslovanju su:

- 1) hipoteke nad nepokretnostima -poslovnim ,stambenim objektima,zemljištem,
- 2) jemstva pravnih i fizičkih lica,
- 3) blanko akseptirane / avalirane mjenice fizičkih i pravnih lica,
- 4) zaloga nad pokretnom imovinom,
- 5) zaloga nad hartijama od vrijednosti,
- 6) zaloga nad udjelima,
- 7) garancije banaka i korporativne garancije,
- 8) položeni garantni depoziti,
- 9) osiguranje pokretne i nepokretne imovine,
- 10) osiguranje života.

Podgorica, 29.05.2014. godine